

РОЗДІЛ 1

Мої фб-френди про ставлення до мережевої «чисті» й нечисті

Навчені за п'ять років інформаційної війни сякої-такої інформаційної ж гігієни люди дещо по-різному реагують на ботів і тролів. Хтось розважається, хтось дотримується принципу «не годуй троля», хтось досі насилу відрізняє професійного троля від затятого опонента і направо й наліво навішує на співрозмовників ярлики. Тож я попросила соцмережеских друзів висловити своє ставлення до ботів і тролів, надто, що сьогодні, свідчать статистичні дані, до 70% контенту формується саме ними, і лише 30% припадає на власну думку мільярдів інтернет-користувачів.

Олеся Леськів, блогерка, власниця салону масажу в Парижі: На щастя (чи на жаль), у мене цікавих історій із цією інтернет-фауною не ставалося. Окремих персонажів, які до мене чіплялися, навчилася мовчки банити або ігнорувати. Просто спостерігати за ними вкрай неприємно. Це гірше, аніж «кота вдарити, чи в дитини цукерку забрати». Тобто, коли хтось робить підлості явно, люди бачать це, і той, хто підлість робить, це знає. Тут усе ясно. В інтернеті є такі,

хто робить мерзенні речі, користуючись анонімністю. І ті, хто в реальному житті — шановані члени суспільства. І самі себе такими вважають. Яюсь так. Мені Табакі противніший за Шерхана. Тож інтернет-тролі уявляються мені такими-от табакі.

Саня Малаш, письменниця: Тролів викупаю швидко, давлію лагідно, пам'ятаю недовго. А от із ботами історія була не одна. Згадаймо таку собі Жаданію Сергієвську. Воно «прогружало» мого друга, щоб той поширював сторінку страна.юа у фейсбуку. У нашій українській калюжці фейсбуку є безліч професійних тролів і любителів. І якщо вже говорити про табакі, є відоме вузькому колу подружжя письменників, які, ймовірно, живуть із тролінгу, створюючи й підтримуючи життя в десятків фейкових акаунтів. Попасти до них на перо, чи то на клавіатуру з монітором, неприємно, інколи й боляче, відмитися від інсинуацій — складно, оскільки заперечувати неправду не просто. Останнє, що персонально я знаю щодо них, — це шантаж користувачів із письменницької братії викинути в мережу якийсь огидний, маніпулятивний матеріал у разі, якщо об'єкт атаки не поширить якусь маячню з всеукраїнської помийниці з російськомовною назвою. Насправді, інколи зручніше й приємніше нічого про них не знати, аніж випадково, на всій швидкості передавання інформації по оптоволокну, вляпатися.

Галина Малік, письменниця й перекладачка: Найцікавіша історія в мене вийшла з перекладом роману «Троль» Міхала Гворецького, який вийшов в українському перекладі в 2018 році. Я дізналася стільки про тролів, що волосся стояло дибки дуууже

довго. На презентації в Києві мене читачі кілька разів питали, звідки я знала всю сучасну троячу комп'ютерну термінологію й феню. До цих пір не знаю, чи то в них була підозра про мою співпрацю з тролефабрикою, чи то їх вражав мій черепащачий вік, у якому, на їхню думку, людина вчитися вже нездатна... Ось така в мене тролепригода. А, додам ще. На презентаціях був присутній і автор. Словак. Так ось він розповідав, як сам ставав жертвою троячих атак і наскільки це страшно, адже всього за кілька хвилин завдяки сучасним технологіям, якто: копіюванню й підроблянню документів, фейковим новинам, швидкості й масовості їхнього розповсюдження, — можна знищити репутацію будь-кого, і це буде висіти в мережі завжди! Жодне спростування неможливо поширити навіть із однією тисячною такої ж ефективності.

Атаки, булінг (цькування), харасмент (домагання) та інші неприємні явища сьогоднішнього життя, спрямовані на більш-менш відомих блогерів, письменників, громадських діячів — це вже наше повсякдення. Цим нікого не здивуєш, і часто сам собі кажеш, що простіше не зважати, аніж жити у вічному страху. На жаль, віртуальні погрози й загрози часто перекочуються в реальний світ, а тут немає функції «перезавантажити з останнього збереженого моменту», тому тримання тролів голодними більш безпечно, аніж їхнє підгодовування в найприземленішому, матеріальному сенсі.

Ольга Кухарук, психологиня: Ставлення гидливе. Щоравда, я знаю жінку, яка працює тролем

«мертвечука». Цікаве в цій історії те, що починалось це як робота, але закінчилось «уверованієм» у те, що пише.

Таміла Тарасенко, письменниця: Винятково негативне. Не вступаю в дискусії, якщо ідентифікувала персонажа як троля чи бота. Мовчки баню. Якщо відчуваю, що хтось повівся й надто емоційний у спілкуванні з ботом-тролем, можу спитати в приваті, чи воно того варте?

Власне, чому я не надто пишаюся фактом своєї ботоактивності десятирічної давності? Це можна пояснити, обґрунтувати, але пишатися можна лише тим, що я максимально придатна до виживання в будь-яких обставинах людина. На свій захист можу сказати лише таке: як тільки відчуваю, що припиняється тиск травматичних, критичних обставин, зникає потреба виживати.

Тетяна Савченко, письменниця: Не все те троль, що має звичку тролити, і не все те бот, кого обізва-ли ботом. Істинні тролі та боти — таке бридке явище, що, коли я якось зіткнулася з літературним персонажем, по суті, інтернет-ботом, але змальований як хороша людина (мати героїні з роману Алі Сміт «Як бути двома»), переживала якусь двоїстість. Моя досить успішна техніка спілкування з ними на-смішкувата: після ідентифікації агресора як троля я консолідуюся з кимось із тих, хто з ним сперечається, і разом із ним коментую дії троля в третій особі, так, ніби він не є учасником дискусії. Це добряче його бісить, бо принизливо.